

– спеціалізація з zakresu організації допомоги społecznej - studia podyplomowe;

– studia specjalista pracy z osobą starszą w środowisku domowym i instytucjonalnym - studia podyplomowe;

– terapia zajęciowa.

Podsumowując, należy stwierdzić, że wymienione powyżej szeroko rozumiane zagadnienie pracy socjalnej, jako element studiów wpisuje się w koncepcję kształcenia przyszłych pracowników i opiekunów w ramach współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

References

1. Jarmoch E. Praca socjalna, Siedlce – Drohiczyn 2009.
2. Olechnicki K., Załęcki P., *Słownik socjologiczny*, Toruń 1997.
3. Wódcz K., Praca socjalna w środowisku zamieszkania, Warszawa 1996.

Марія Бригадир

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнського національного університету

ЕМПАТІЯ В КОНСУЛЬТАТИВНІЙ ТА ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ ПСИХОЛОГА

Поява клієнт-центрована підходу К. Роджерса і психології самості Х. Кохута оцінюються істориками-дослідниками консультування та психотерапії як прояв парадигмального зсуву в цих областях – переходу до «психотерапії відносинами» [1; 3].

Досліджуючи питання ефективності в консультуванні К.Роджерс визначив триаду умов альянсу між психологом і клієнтом: конгруентність психолога, безумовне прийняття і емпатія як необхідні і достатні умови особистісних змін. Сам факт необхідності відносин вже є аксіома, яка не потребує доказів. Спочатку емпатія у К.Роджерса стоїть першою за важливістю в «тріаді» необхідних і достатніх умов особистісного зростання, потім на це місце він ставить конгруентність, але, в будь-якому випадку, емпатія – це і

найважливіший процес в консультуванні, і «практична філософія» будь-яких людських взаємодій – «спосіб буття» з іншим.

Х. Кохут підкреслює, що створювана ним психологія самості переключає увагу з теорії потягів і інтрапсихічної конфліктної ідеї на відносини самості і її об'єктів. З його точки зору, фрустрація потягів дитини нетравматична, якщо батьки реагують емпатійно і розуміюче [1]. Таким чином, в його теоретичних побудовах емпатія дорослих є головною умовою благополучного розвитку дитини, а емпатія аналітика – найважливішим терапевтичним інструментом, здатним компенсувати «емпатійні провали» батьків і відновити порушену самість. Емпатія – не просто фактор формування довіри, але істотна частина самого методу роботи аналітика. Таким чином, емпатія у Х. Кохута – не тільки найважливіший процес в консультуванні та психотерапії, але також і умова психічного здоров'я.

Вперше емпатія в психотерапії постає в контексті особливого розуміння суб'єктивності і інтерсуб'єктивності. Розгортається процес аналізу як живий потік, в якому через діалог переживаються переживання аналізованого і переживання аналітика, який гнучко перемикається від емпатії до інтерпретації або самоаналізу. Аналітик стає особистістю, яка також переживає і співпереживає, що вимагає особливих правил та вмінь. Емпатія – це спосіб поведінки із переживаннями, спосіб існування в потоці переживань, що диктуються особливим вмінням терапевта, консультанта. Тут емпатія виступає, в першу чергу, як феномен ставлень, умова їх створення і підтримки. Але, з іншого боку, бачення її як специфічного методу пізнання, який проростає з відносин, пізнання феноменологічного, «неінтелектуального», «нераціонального».

Для К. Роджерса поняття емпатії стає центральним. Емпатія у феноменологічному розумінні переживань другої людини, є, по суті, головним провідником, «виконавцем» безумовного прийняття. Останнє – протипотруту умовному прийняттю, яке, за К. Роджерсом, є головним джерелом порушень і патологій розвитку. Ситуацію, в якій клієнт відчує, що безумовно приймається, неможливо створити безпосередньо шляхом простого декларування. Безоцінкове бачення клієнта досягається за допомогою емпатії і дозволяє побачити світ

клієнта таким, яким бачить його він сам, без недовіри і критики з точки зору «об'єктивної істини».

Одночасно з К. Роджерсом, на емпатію звертає увагу психоаналітик Х. Кохут. Емпатія з'являється в його роботах в трьох статусах: 1) в якості методу психоаналізу як «емпіричної науки»; 2) в якості інструменту роботи аналітика; 3) в якості предмета універсальної потреби розвитку.

Завдяки Карлу Роджерсу і Хайнцу Кохуту емпатія остаточно прижилась в психологічному консультуванні та в психотерапії. Навіть найбільш стримані когнітивно-біхевіоральні підходи визнають, що «контекст взаємодії терапевта і клієнта створює той ґрунт, на якому зростають техніки» [2]. Для всього різноманіття психоаналітичних і гуманістичних підходів простір психотерапевтичної зустрічі – це простір відносин. Справжнє розуміння іншої людини і самого себе можливе тільки у відносинах. Емпатія – це непросто спосіб пізнання: це спосіб буття у відносинах з іншим.

Аналізуючи основні сучасні тенденції підходів, які фокусуються на розвитку ними розуміння емпатії, ми виокремили такі моменти. В особистісно-центрованій терапії виділяються дві основні тенденції: 1) інтегрування – відображається у спробах адаптувати і включити в арсенал підходу техніки, в основному когнітивно-біхевіоральні і гештальтські; тут емпатія розуміється традиційно; 2) «експерієнтальна», в якій обґрунтовуються підходи, які ставлять в основу роботу із переживаннями і емоціями, тут приділяється особлива увага дослідженню впливу фасилітації на процеси клієнта, через особливі дії терапевта. Для цих підходів емпатія як спосіб доступу до переживань дуже важлива. Емпатійні методи пізнання і реагування тут деталізуються, слугують предметом спеціального вивчення і навчання у майбутніх консультантів та терапевтів.

Інтерсуб'єктний підхід зберігає важливість емпатії у всіх трьох статусах. У ньому послідовно реалізується емпатійно-інтроспективний метод Х. Кохута і виконується його завдання максимального наближення аналізу до реальності переживань. В цілому, даний підхід знаходиться в руслі постмодерністських і соціально-конструктивістських течій. Вони формулюють поняття

інтерсуб'єктивного поля – простору діалогу двох суб'єктивних світів. Переживання людини неможливо зрозуміти без урахування тих інтерсуб'єктивних контекстів, в яких воно формується і артикулюється, причому присутність розуміючого суб'єкта є найважливішим контекстом.

Перелік використаних джерел

1. Кохут Х. Восстановление самости. М.: Когито-Центр, 2002. 318 с.
2. Lazarus A. 2007. On necessity and sufficiency in counselling and psychotherapy (revisited). *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*. Vol. 44 (3).
3. Rogers C. 2007. The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*. Vol. 44 (3).

Оксана Воронюк

здобувач вищої освіти соціально-гуманітарного факультету
Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник:

Ольга Шаюк

канд. психол. наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнський національний університет

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ВІРТУАЛІЗОВАНЕ СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Віртуальні соціальні мережі є об'єктом для вивчення не тільки технічних наук, що розглядають її з позиції функціонування протоколів і потоків даних, які перенаправляються через комп'ютерну мережу і сервера, але і гуманітарних наук, починаючи від лінгвістики, що вивчає вплив соціальних мереж на розвиток мови, і закінчуючи культурологією і філософією, які реєструють зміни культури, формування суб-і контркультур під дією соціальних мереж і світогляду, що формується під впливом величезного масиву необробленої і часто суперечливої інформації.

Соціальна мережа - це віртуалізоване соціальне середовище, в якому особистість встановлює, розширює і поглиблює соціальні зв'язки, формуючи специфічну структуру відносин, соціалізується,